

MEZŐGAZDASÁGI ÖREGSÉGI BIZTOSÍTÁS

C SODA-E, hogy a francia jövőre esetleg végzetes hatású őszi törvényhatósági választások előestéjén, Anglia távolkeleti érdekeinek — az európai hatalmi viszonyok alakulására jelentős — veszélyeztetettsége, az Egyesült Államok eddig expanzív természetű nemzetgazdaságának befelé fordulása, egy zártabb gazdasági forma irányában fejlődése, nem utolsó sorban pedig közjogi berendezkedésünk átépítése idején a közvélemény nem foglalkozik a magyar kenyér termelőinek életére kiható legidősebb szociális reformtervvel, holott ezt a kormány a törvényhozás napi-rendjére máris kitűzte. A kormány elnöke költségvetési beszédében ugyanis bejelentette, hogy még ebben az évben törvényjavaslatot terjeszt a Ház elé a mezőgazdasági munkások öregségi biztosításának rendkívül nagy fontosságú kérdéséről. Hiba lenne a tervezett szociális intézményben merőben az érdekelt társadalmi csoport megsegítését látni, bár ha ez lenne a bejelentett törvényalkotásnak egyetlen következménye, emberi és magyar szempontból ez sem lenne elhanyagolható jelentőségű országos cselekedet. A mezőgazdasági öregségi biztosítás azonban túl mutat a szűkebbkörű embervédelem körén és ezért joggal általános érdeklődésre tarthat számot. A munka etikáját, a családi életegység szilárdságát és a nemzeti jövedelem megoszlását, tehát a társadalom életének három fontos mozzanatát ugyanis közvetlenül befolyásolja a szóbanlevő szociális intézmény.

A munka etikája és ennek értékelése elválaszthatatlan a munkásors alakulásától. Nagyon sokan vannak, akik abból ítélik meg egy nemzet erkölcsi értékállományát, hogy a nemzet munkaértékelése miként tükröződik közvéleményének szociális felfogásában és az állam jogintézményeiben. Ha a falvak népe azt tapasztalja, hogy a közhatalom egy jogintézménnyel megkoronázza azoknak a nincsteleneknek az életét, akik egy emberöltőn át verejtékeztek a magyar föld gyümölcseinek kiérleléséért, ha azt tapasztalják, hogy biztosított, kiegyensúlyozott, egy élet munkateljesítményének a jogán emberhez méltó öregkori megélhetés az osztályrésze mindazoknak, akik e fokiért e földön dolgoztak, akkor megváltozik a munka értékelése, akkor nagyobb becsülete lesz a falusi „dolognak“. — Szóljunk, mit jelent mindez a családi életközösség egysége javára? Mit jelent, ha nem kölönc, ha nem lábatlankodó nyűg, hanem a család létfenntartásának állandó tényezője a munkából kikopott öreg ember. Számol-

junk az élet kemény realitásaival: más a helyzete családjában az önmagát fenntartó, hozzátartozóira nem szoruló, csak élettapasztalatainak bölcsességével a család küzködését megáldó öreg embernek, mint annak, aki kitartottja a megélhetéssel amúgy is küzködő, nyomorgó, a létbizonytalanságot szüntelenül szenvedő családnak. Ezért az öregek nyugdíja a családi életegység kötőanyaga. Hazánk egyik nagy kérdése a falvak pénztelenségének enyhítése. Még mindig mennyire nehezen halad előre a falvak életének átvezetése a terménygazdálkodás kereteiből a pénz- és hitelgazdálkodás életformáiba, ami pedig elengedhetetlen feltétele a mezőgazdasági lakosság művelődésének és gazdasági izmosodásának. E korszerű folyamatnak sodrát gyorsítaná a most tárgyalt biztosítás is, ha terheit túlnyomórészen az állam és azok a gazdálkodók fedezik, akik pénzjövödelmeiknek jelentős hányadát vagy városi életszférában költik el, vagy az ilyen életkömnyezetben termelt gyártmányok vásárlására fordítják. Ebben az esetben ugyanis különben a városban egybegyűlt vagy feléje áramló pénzek a falusi öregeknek fizetett nyugdíjak formájában a falusi gazdasági forgalomba kerülnek, ezt élénkítik, a pénzbevételek megoszlását a falusi népességre eső hányad javára módosítják és a falusi kisemberek számára megkönnyítik a gyártmányok vásárlását.

A mezőgazdasági szociális biztosításnak nem az öregségi biztosítás az egyetlen ágazata, amely kiváltja ezeket a társadalompolitikai és közgazdasági előnyöket. Megítélésünk szerint ugyanis az öregségi biztosításnál közösségi szempontból nagyobb jelentőségű lenne a mezőgazdasági betegségi kötelező biztosítás megvalósítása. Nehéz történelmi helyzetünkben ugyanis a betegségi biztosítás konzerválna olyan biológiai értékeket, amelyek nélkül veszendőbe mennek és hiányukat — súlyos nemzeti erőpróbák idején — a magyarság egykoron súlyosan fájlni fogja. Ezért nemzeti szempontból most is fenntartjuk álláspontunkat: a legidőszerűbb és a legnagyobb horderejű agrárszociális reform a mezőgazdasági kötelező betegségi biztosítás megvalósítása.¹ Kétségtelen, hogy ennek a legszerényebb keretek között kiépítése kb. évi 24 millió pengőbe kerülne, ezzel szemben évi 6 millió pengővel már valóra válhat egy szerény öregségi kötelező biztosítás. Ezért sajnos el kell fogadnunk már csak azért is a kormány elnökének azt a megállapítását, hogy a mezőgazdaságban a biztosítási kötelezettségnek az összes kategóriákban való bevezetése ma elháríthatatlanul súlyos akadályokba ütközik és ezért egyelőre csak a kötelező öregségi biztosítást lehet megoldani, mert nem akarunk azoknak hibájába esni, akik minden egyéb szociális reformot sürgetnek, csak azt gáncsolják, ami a napirenden szerepel. Ezért úgy véljük, akkor szolgáljuk a közérdeket, ha az adott lehetőségek között tervezett szociális védelem optimumának a kialakításához járulunk hozzá a magunk szerény erőivel, ahelyett hogy a gyakorlati megvalósulás reménye nélkül, felelőtlenül, kielégíthetetlen szociális igényeket támasztanánk. Erre a magatartásra különösen az ad alkalmat, hogy költségvetési beszédében a kormány elnöke bár megjelölte elgondo-

¹ L. a szerző „Agrármunkásbiztosításunk kiépítése és költsége“ című cikkét a M. Sz. 1935. májusi számában. XXIV. kötet, I. (93.) szám.

lásának néhány irányelvét, nem foglalt azonban véglegesen állást ennek a nagy horderejű kérdésnek a részleteiben. Elgondolása szerint minden 65. évet betöltött mezőgazdasági cseléd, munkás és az olyan törpebirtokos — aki 10 aranykoronánál kevesebb kataszteri tiszta jövedelemmel bíró föld tulajdonosa — részesülne ebből a biztosításból. A kötelező biztosításnak következményeképp mindenki, akinek nincsen 150 pengőnél nagyobb jövedelme, vagy 10 aranykoronánál magasabb kataszteri tiszta jövedelmű földbirtoka, évente 120 pengő járadékban részesülne. Darányi egyúttal kijelentette, hogy még nem áll tisztán előtte az a körülmény, hogy a szóbanforgó öregségi biztosítási rendszer pusztán ellátási módon vagy pedig az igényjogosultak hozzájárulásával oldassék-e meg. Az öregségi biztosítás megvalósításának elhatározása és a megoldás módjának nyitvahagyott kérdése az a két mozzanat, amely hozzászólásra késztet bennünket.

Biztosítás vagy ellátás, ez az alapvető kérdés. Megítélésünk szerint a munka etikája, az állampolgárok közjogi alanyi jogai, az öregkorúak emberi önérzete tekintetében nem közömbös, hogy valakinek mint a magyar nemzet tagjának munkás élete során a társadalmi termelés eredményéért hozott áldozata ellenében s ennek arányában joga van-e bizonyos szolgáltatásra, vagy pedig, miként a közsegélyben részesülők általában, pénzsegélyt kapjon. Szociálpedagógiai szempontból a biztosítás a társadalom tagjának öntudatát fokozó, az ellátásos segélyezés öntudatot és önérzetet sorvasztó tényező. Nem elhanyagolható szempont, hogy ha járulékfizetés nélkül az állam a mezőgazdasági vagyontalanok javára elismeri az öregkorúaknak évi 120 pengős segélyre irányuló jogát, akkor nem állhat meg a mezőgazdaságnál, hanem ebben az esetben az állam kénytelen minden öregkorú magyar állampolgárt a mezőgazdasággal egyenlő feltétellel ugyanolyan értékű évi segélyben részesíteni. Nem tudom, a magyar államkincstár van-e olyan helyzetben, hogy hozzájárulásával lehetővé teheti ennek az elvnek érvényesítését. Az ausztriai példával ne cáfoljon senki. Igaz, hogy az osztrák mezőgazdaságban az 1929. július 18-i törvény alapján most csak öregségi ellátás van érvényben, de ezt éppen úgy lehetne öregségi biztosításnak is nevezni, hiszen az ellátás költségeinek a felét a munkabér 1.8%-ának megfelelő járulék fizetésével a munkaadók és a munkavállalók közösen fedezik, miért is az osztrák mezőgazdasági öregségi ellátás tulajdonképpen bőséges állami támogatásban részesülő öregségi kötelező biztosítás. Való: e kérdésről szóló korábbi dolgozataimban az öregségi e l l á t á sról szoltam, de csupán azért, mert elképzelésemben a legfontosabb (sajnos a legköltségesebb) betegségi biztosítás kiegészítéseképpen terveztem az öregségi ellátást. Ha azonban anyagiak hiányában a mezőgazdasági szociális biztosítás kifejlesztését az öregkorúak megsegítésével kezdik, akkor ez valóban biztosítás legyen, amelyet a jelenleginél kedvezőbb körülmények között más biztosítási ágakkal lehessen kiegészíteni.

A már idézett költségvetési beszédben a kormányelnök csak a férfi gazdasági cselédek és munkások öregkori nyugdíjával foglalkozik. Úgy vélem, a végleges tervezet kidolgozásánál már érvényesül a korszerű magánjogi elv: a házaspár kölcsönös tartási kötelezett-

sege. Amikor ma már általános magánjogi elvvé érlelődött a férj és a feleség kölcsönös tartási kötelezettsége, amikor a társadalomgazdasági viszonyok és életformák átalakulása következtében korunkban új jelentőséget kapott a kenyérkereső nő, őt a mezőgazdaságban sem lehet a férfi javára biztosított szociális védelemtől és munkájának a nyugdíjjal megadott elismerésétől megfosztani.

A költségek fedezésének a kérdésénél még nyílik alkalom a nyugdíjra alapot adó korhatárral közelebbről foglalkozni. Azonban már most ki kell hangsúlyozni a korhatárnak különböző jelentőségét egy csupán öregségi biztosításban és egy öregségi és rokkantsági biztosításban. Amíg ugyanis az előbbi esetben a biztosított a törvénnyel megállapított életkor alatt járadékszolgáltatásban csak akkor részesülhet, ha a baleseti biztosítás kötelezettsége alá esik és üzemi balesetet szenved, addig egy öregségi és rokkantsági biztosításban a korhatár jelentősége alárendelt, minthogy a 60 vagy 65. életkor előtt is járadékszolgáltatásban részesül a biztosított, ha szervezetének elkopása folytán keresőképessége lényegesen csökkent. Így tehát egy öregségi és rokkantsági biztosításban — ennek hatálybalépésétől számított kb. 10 esztendő után — a biztosítottak jelentős hányada a 60. vagy 65. életkor előtt rövidebb-hosszabb időn át rokkantsági járadékot élvez, ami a korhatár elérével öregségi járadékká alakul át. Innen van az, hogy az öregségi és rokkantsági biztosításokban a biztosítás költségének csupán $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{3}$ -a esik az öregségi járadékokra. Ha tehát nálunk csupán öregségi biztosítást vagy ellátást valósítanak meg, a korhatár megállapításánál legyünk figyelemmel arra, hogy ennél fiatalabb korban mezőgazdasági munkavállaló nem részesülhet járadékszerű szolgáltatásban. A korhatárnak 65-ről 60-ra mérséklésével Ausztriában most számolnak ezzel a körülménnyel, minthogy — a gazdáknak a munkabér 9%-ának megfelelő járadékkulccsal dolgozó mezőgazdasági betegségi biztosítással járó (egyébként kitünően bevált) igénybevétele miatt — még mindig nem tudják a törvénnyel előírt rokkantsági biztosítást végrehajtani. Ausztria ezzel követte a francia példát, ahol a korhatár a mezőgazdasági kötelező betegségi és rokkantsági biztosítás végrehajtása dacára 60 év.

A biztosítási kötelezettség szempontjából a mezőgazdaságban indokolt lenne alsó korhatárt megállapítani. Nézetünk szerint a megfelelő kor a 17. életév betöltése lenne, amikor már legtöbb esetben eldől, hogy a fiatalkorú ipari vagy mezőgazdasági pályára megy-e. E korhatár megállapításából csak akkor lenne hátránya az érdekelteknek, ha a szolgáltatások mértékét a biztosítás tartósságával, a fizetett járulékok számával és összegével hoznák összefüggésbe, viszont ebben az esetben, tehát ha szükségképpen már a gyermekkortól kezdve egyénileg tartanak nyilván a biztosítottak összes munkaviszonyait és béradatait, a biztosítás adminisztratívum lehetetlenülne. Ilyen költséges bürokratikus eljárások mellőzése esetén a biztosított szempontjából közömbös, hogy 14., 17. vagy 18. életév betöltésével kezdődik-e a biztosítási viszonya. Nem közömbös azonban a fiatalkorú mezőgazdasági munkavállalók szülői szempontjából, akiknek mindenképpen érdekük, hogy gyermekeik öregségi biztosítási kötelezettsége

minél később kezdődjék, nehogy a biztosítás csökkentse a fiatalok mezőgazdasági munkavállalókra irányuló keresletét.

Minden szociális biztosítás súlypontja a költségfedezés rendszerében van. A miniszterelnök költségvetési beszédében a biztosítás megindulásakor 47.000 olyan gazdasági férfi cseléddel és munkással számolt, aki 65. életévét betöltvén, évenként 120 pengő járadékra lenne jogosult. Az ilyen járadékszolgálattal kapcsolatos költségek, 5,640.000 pengőnek a fedezését a kormány elnöke elvi körvonalakban úgy képzei el, hogy az összeg 45%-át a 100 aranykoronánál magasabb kataszteri tiszta jövedelemmel rendelkező ingatlanok, 45%-át az állam, 10%-át pedig a községi szegényalapok viselnék. E terv keresztülvitele esetén a jelzett értékű földbirtok terhe a földadó 12%-ának felelne meg, tehát katasztrális holdanként átlagosan 24 fillér lenne. Minthogy azonban a földadó csak $\frac{1}{5}$ -e az egy katasztrális holdra eső köztehernek (1934-ben 10.79 P), az egy katasztrális holdra eső 24 fillér tulajdonképpen a föld átlagos közterhének 2.4%-a. Ez a számítás természetesen csak akkor érvényes, ha csupán a férfiak részesülnek és pedig 65. életévük betöltésével öregségi járadékban. Elvi álláspontunkból következik egy olyan öregségi biztosítás költségeinek a kiszámítása, amelyben nemre tekintet nélkül minden 60. életévét betöltött mezőgazdasági biztosított évi 120 pengő járadékot kapna.

Egyetlen biztosítási közösségbe vontuk össze a mezőgazdasági munkásokat, napszámosokat, gazdasági cselédeket, a dohány-, paprika-, hagyma- és egyéb kertészeket, továbbá az egy katasztrális holdon aluli önálló birtokosokat, bérlőket és részes földműveseket, számszerűít 870.443 keresőt. Ezek, eltartott családtagjaikkal együtt, 2,041.697 lelket számláló társadalmi csoportnak a tagjai, amely az 1930. évi népszámlálás adatai szerint 23.5%-a az össznépeségnek. Ennek a 870.443 keresőnek 1930-ban valószínűleg 9.89%-a, tehát 77.470 volt 60 évnél korosabb. Ha évi 120 pengő járadékban részesülnének, a járadékszolgálat fedezéséhez 9,296.400 pengőt kellene előteremteni. Azóta — már a társadalom előregedésének jelensége miatt is — minden bizonnyal ez a társadalmi csoport bővült és számolni kell ennek a folyamatnak tartósságával. Biztonsági tényezővel számolva, 10%-kal növeljük ezt a költséget és az ügyviteli kiadásokat is hozzáadva, 11 millió pengőre becsüljük a 60. életkorhoz kötött öregségi biztosítás árát, ha egyrészt megszorító feltételek nem korlátozzák, másrészt egyéb társadalmi csoportokból való beszüremlések nem fokozzák a járadékszolgálat költségeit. Amikor ennek a 11 millió pengőnek a fedezetét keressük, abból indulunk ki, hogy az állam és a községek semmiesetre sem viselhetnek e biztosítással összefüggésben több terhet annál, amit a kormányelnök költségvetési beszédében körvonalazott. Ezért feltételezzük, hogy azt az 5 millió pengőt is, amellyel elgondolásom költségesebb a miniszterelnök úrtól bejelentett tervzetnél, a 100 aranykoronánál magasabb kataszteri tiszta jövedelmű ingatlanoknak kell fedezni. Így tehát Összesen ezekre a birtokokra 7.7 millió pengő költség hárul, ami kereken katasztrális holdanként átlagosan 60 fillért, a földadónak 30%-át, az egy katasztrális hold földet átlagosan terhelő köztehernek 6%-át jelenti.

Nem érdektelen annak kiszámítása, hogy milyen költséggel jár ugyanennek a társadalmi csoportnak öregségi biztosítása, ha nemre tekintet nélkül a biztosítottak 65. életévük betöltésétől évi 120 pengő járadékban részesülnek. Ez a biztosítás — ugyancsak 10%-os költségemeléssel és ügyviteli költséggel — 8 millió pengőbe kerülne, tehát a kormányelnök közölt adatánál évi 2 millió pengővel többre. Ha ezt a 2 millió pengőt is a 100 aranykoronánál magasabb kataszteri tiszta jövedelmű ingatlanokra hárítjuk, átlagosan 1 katasztrális holdra 41 fillér, a földadó 20.4%-ának megfelelő összeg, tehát az egy katasztrális holdra átlagosan eső köztehernek 4%-a esnék.

Azonos egyéb feltételek mellett tehát évi 3 millió pengővel kerül többre a biztosítás, ha a korhatárt 65-ről 60-ra mérsékeljük. Bár a mezőgazdaság összes pénzbevétele (az erdők fatermelésének, a halászatnak, a vadászatnak, a méhészetnek és a selyemhemyótenyésztésnek a hozadéka nélkül) az 1935—36. évi 680.5 millió pengőről 1936—37-re 875.5 millió pengőre emelkedett és 1937—38. gazdasági évben előreláthatólag eléri a 850 millió pengőt, megítélésünk szerint az érdekelt gazdák túlzott megterhelésével járna, ha a mezőgazdasági munkabérek emelésére irányuló törekvések eredményességét feltételezve, ezzel egyidejűleg csupán az öregségi biztosítással kapcsolatban 77 millió pengő terhet kellene elvállalniok. Ezért megítélésünk szerint kezdetnek elégséges, ha az érdekelt gazdák 4.7 millió pengő teher fedezésével annyi költséget vállalnának, amennyi kiadás őket akkor terhelné, ha a korhatár a tervezett biztosításban a 65. életév lame. A különbözeti összeget, a 3 millió pengőt járulékfizetéssel a biztosítottak fedezhetnék és ezzel lehetővé válnék a korhatárnak 60. életévben megállapítása.

A biztosítottak közreműködését a teherviselésben a következőkép gondolom: Bár nagy jelentőséget tulajdonítok Matolcsy Mátyás idevonatkozó számításainak, a járulékfizetés alapjául szolgáló mezőgazdasági munkanapok számát mégsem az ő adatára alapítom, amely szerint 287,398.000 az évi mezőgazdasági munkanapok száma. Nem pedig azért, mert kizárólag a biztosításra kötelezettek munkanapjaiból és ezek közül is csak ama munkanapok számából szabad kiindulni, amelyek járulékfizetés szempontjából számba jöhetnek. Megítélésem szerint mértéktartóan járunk el, ha a szóbanlevő 870.000 munkavállaló (a cselédeket is ideszámítva!) után évenként és fejenként átlagosan 200 munkanappal számolunk és a szorzatot 15%-kal biztonságból és azon a címen csökkentjük, hogy járulékfizetési szempontból a mezőgazdaságban előreláthatóan több kiesés mutatkozik, mint az ipari biztosításokban. E számítás eredményeként évi 150 millió munkanapra eső járulékkal kell fedeznünk azt a 3 millió pengő kiadástöbbletet, amellyel a korhatárnak a 60. életévre mérséklése jár. Ezt elérjük akkor, ha napi 2 filléres, havi 50 filléres és évi 5 pengős járuléktétellel dolgozunk.

Társadalompolitikai szempontból előnyös lenne a paritásos járulékfizetés, tehát ha a munkaadók a munkavállalókkal egyenlő összegű járulékot fizetnének. Ez akkor válhatnék gazdaságilag lehetővé és ezért időszerűvé, ha a mezőgazdálkodás jövedelmezősége tovább

javulna, vagy ha a kormány törekvései dacára nem emelkednének a mezőgazdasági munkabérek és ezért a munkaadókra kirótt járuléktétellel — mint az anyagi bérvédelem egyik tényezőjével — kellene emelni a munka ellenértékét. Ebben az esetben a napi járulék 4 fillér, a havi 1 pengő, az évi járulék 10 pengő lenne, melyet felerészben a munkaadó, felerészben a biztosított fizetne. Hangsúlyozzuk, hogy ez a gazdára eső évi 5 pengő még $i\%$ -a sem a gazdasági cseléd átlagos évi bérének, ami az OMGE üzemstatistikai bizottságának 1934. évre érvényes, 1936-ban közzétett kiadványa szerint 518.08 pengő volt, és alig $1\frac{3}{4}\%$ -a a férfinapszámoknak.

Gazdaságpolitikai szempontból egy katasztrális holdra átlagosan eső özem- és termelési költséggel állítjuk arányba az öregségi biztosítás fentiekben kiszámított költségeit. Az OMGE üzemstatistikai bizottságának idézett kiadványa szerint az egy katasztrális holdra átlagosan eső termelési költség az említett esztendőben 143.53 pengő volt. Ha ebből levonjuk a gazdálkodó saját munkája után számított munkabérigényét, a nettó termelési költség 119.82 pengő. Ehhez kell arányítanunk a földadó pótlékeként a munkaadó által fizetett öregségi biztosítási költséget, 41 fillért. Érdekes, hogy ha a munkavállaló a fentebb jelzett járuléktételeket fizeti a korhatár leszállítása érdekében, akkor a munkavállalóknak ez a járulékfizetése egy katasztrális holdra átlagosan ugyancsak 41 fillér, tehát pontosan ugyanannyi, mint amekkora szintén egy katasztrális holdra számítva a gazdák teherviselése. Ennek az a magyarázata, hogy egy katasztrális holdra átlagosan eső évi munkaköltség 32.33 pengő, minthogy pedig a munkaköltség-elemeknek 1.3% -a a biztosítási járulék, 41 fillér járulékteher esnék egy holdra. Természetesen, ha a munkáson felül a munkaadó paritásos alapon szintén járulékot fizetne, akkor évenként egy katasztrális holdra a munkaadó terhére 82 fillér járulék esnék, ami a jelenleginél kisebb, 1934. évi nettó holdankénti termelési költségnek, a 119.82 pengőnek, 0.68% -a. Ha ezt a munkaadói paritásos járulékfizetést mellőznék, kialakulna a szociális teherviselésnek katasztrális holdankénti, tehát termelési egységenkénti paritása. Így tehát egy katasztrális holdra átszámítva ugyanakkora a munkaadói, mint az egy katasztrális holdra eső termelési eredményt kimutató munkavállalói teherviselés. Szociális szempontból természetesen előnyös lenne, ha a gazdák paritásos teherviselése következtében az ő évi 5 pengős járulékkuk ellenértékeképpen a járadékosok a 60. életévtől kapott 120 pengős évi járadékon felül 65. életévüktől még további évi 60 pengő járadékpótlékot kapnának. Ebben a korban ugyanis — számottevő járadék hiányában — a járadékosok fokozottabb mértékben szorulnak hozzátartozóik támogatására.

A társadalmunkat hasogató feszültségek mielőbbi mérséklése szempontjából igen kedvező, hogy a kormány az öregségi biztosítást oly módon kívánja megoldani, hogy ennek járadékszolgálatát a törvény életbelépésétől számított egy év múlva már meg is kezdhesse. Erre a fontos követelményre tekintettel, kívánatos lenne a szolgáltatások előfeltételeit kétféleképpen szabályozni, és pedig általános érvénnyel és az átmenet idejére szóló hatállyal. Erre azért van szükség,

mert bár a számítások szerint a fedezet már az első évtől kezdve megvolna, a gyakorlatban azonban mégsem, mert ha várakozási időhöz, tehát bizonyos tartamú biztosítási viszonyhoz nem kötnék az igényjogosultságot, bizony tömegesen olyanok is igénybevennék más társadalmi csoportokból a járadékszolgáltatást, akik nem tartoznak az agrár munkástörzshöz. A várakozási idő meghatározásánál pedig az ipari biztosítástól eltérő módon ajánlatos akként eljárni, hogy csak azok részesülhessenek az agrár öregségi biztosítás szolgáltatásaiban, akik hosszú esztendőkön keresztül évenként rendszeresen járulékfizetési kötelezettséggel járó mezőgazdasági munkában voltak. Ebből a szempontból megítélésünk szerint például célszerűnek bizonyulna, ha öregségi járadékra az lenne jogosult, aki 40. életévétől kezdve legalább 10 naptári évben évenként legkevesebb 15 hetet töltött a mezőgazdasági biztosításban (várakozási idő) és 60. életévét betöltötte. Itten érvényesül az a szempont is, hogy ügyviteli költségek megtakarítása érdekében mellőzhessék a 40 évnél fiatalabb és ama biztosítottak adatainak évtizedeken át tartó részletes nyilvántartását, akik évenként 15 hétnél kevesebbet dolgoznak a mezőgazdaságban. Az átmenet idejére, tehát a törvény hatálybalépésétől számítva célszerű lenne az igényjogosultságot akként meghatározni, hogy a szociális védelemben részesíteni óhajtottak valóban járadékhoz jussanak, de az erre az időre szóló enyhébb feltételek ne tegyék lehetővé más társadalmi csoportok tagjai számára a szolgáltatás igénybevetését. Ez a kettős célkitűzés a lehetőségek között megvalósulhatna akkor, ha az átmenet idején öregségi járadékra az lenne jogosult, aki helyhatósági bizonyítvánnyal igazolja, hogy a törvény hatálybalépését megelőző két év folyamán főfoglalkozásként mezőgazdasági munkát végzett és a törvény hatálybalépésétől számított egy éven belül legalább tíz héten át, vagy két éven belül legalább 30 héten át, vagy a törvény hatálybalépésétől a járadék igényléséig eltelt időben naptári évenként átlagosan legalább 15 héten át volt ebben a biztosításban és 65. életévét betöltötte, vagy aki az igény bejelentéséig legalább öt naptári évben évenként legkevesebb 20 hetet töltött ebben a biztosításban és 60. életévét betöltötte. Az átmeneti időre elgondolt intézkedések természetesen csak azoknak válhatnak előnyére, akik a törvény hatálybalépése idején 55. életévüket már betöltötték. E feltételek következtében a biztosítás kezdetén tartalék képződne, aminek mértékét csökkenti, hogy az első években a járulékfizetés nehezen általánosul, a büntető szankciókat sem lehet maradéktalanul alkalmazni. Az új biztosítás az életbe tehát akkor menne át és a fedezet előteremtésének a gyakorlata akkor alakulna ki, amikor még a várakozási időről szóló intézkedések folytán a kiesések nem veszélyesek.

Amik aggodalmaskodó természetükkel nehezen képzelik el a mezőgazdasági kötelező biztosításnak megvalósítását a gyakorlatban, megfélemlenek arról, hogy mi ezen a téren épenséggel nem leszünk úttörők.

Nézzünk körül: Ausztriában a munkabér 11%-át jelentő járulékkulccsal a mezőgazdaságban kötelezően hatályos a baleseti, a betegségi biztosítás és az öregségi biztosításnak nevezhető öregségi gondo-

zás. Csehszlovákiában kötelező a mezőgazdasági baleseti, betegségi, Öregségi, rokkantsági és a halál esetére szóló biztosítás. Lengyelország agrár életében van kötelező baleseti biztosítás, 1933 óta ugyan nincs betegségi biztosítás, de helyette a gazdák terhére van a betegség legfeljebb 26 hetére szóló kötelező orvosi és gyógyszerellátás, kórházi ápolás, a családtagoknak 13 hétre szóló orvosi és gyógyszerellátása és legfeljebb 26 hétre a beteg munkavállalók fél fizetést kapnak, öregségi és rokkantsági biztosítás ugyan nincs a mezőgazdaságban, de 22.200 aggkorút és keresőképtelen munkást látnak el az öregek otthonában. Bulgáriában az aratók kivételével a mezőgazdaságban is kötelező a baleset, betegség, anyaság, rokkantság, öregség esetére szóló biztosítás és az úgynevezett modem mezőgazdasági üzemek munkavállalói számára a munkanélküliségi biztosítás. Az csak természetes, hogy Anglia, Franciaország, Németország és Olaszország összes mezőgazdasági munkavállalóira kiterjed az illető országok betegségi, rokkantsági, öregségi és halál esetére szóló biztosítása. Különbség az üzemi balesetek és a foglalkozási betegségek kártalanításánál mutatkozik; Angliában és Franciaországban ugyanis a mezőgazdasági balesetekért a gazdákat szavatosság terheli. Szóljunk arról, hogy Dánia mezőgazdaságában is kötelező a baleseti és a rokkantsági biztosítás és az öregségi ellátás, hasonlóképpen Svédországban a kötelező baleseti, öregségi, rokkantsági és halál esetére szóló biztosítás, a norvég mezőgazdaságban pedig a kötelező betegségi biztosítás s — a mezőgazdasági lakosság felére szóló érvénnyel — a községi öregség, rokkantság, halál esetére szóló ellátás kifogástalanul működik? A holland mezőgazdaságban a kötelező baleseti, betegségi, anyasági, öregség, rokkantság és halál esetére szóló biztosítás, Belgiumban pedig a baleseti, öregségi s halál esetére szóló biztosítás működik, Portugáliában, Salazar reformja óta, a községi népházak kölcsönös segélyezésén alapuló pénztárai látják el, járulékfizetési alapon, a mezőgazdasági népesség betegség, rokkantság, öregség és munkahiány esetére szóló biztosítását. Romániában és Jugoszláviában bezzeg nincs kötelező agrár-munkásbiztosítás. Ámde 18 millió összlakosságból Romániában csak 198.700 volt a földművelésben foglalkoztatott összes munkavállalók száma, Jugoszláviában pedig 14 milliós összlakosságból 400.000 kereső volt mezőgazdasági, erdészeti és halászati munkavállaló. Ezzel szemben az előbbiekkal egyidejű, 1930-as adatok szerint Magyarország 8,688.000 népességéből 794.000 volt a mezőgazdasági, erdészeti és halászati munkavállalók száma. Hazánkban tehát a mezőgazdasági cselédség és munkásság társadalmi csoportja sokkal népesebb és az össznépességhez viszonyítva sokkal hatalmasabb, mint a keleti és délkeleti szomszédainké. Ha agrárszerkezetünk olyan lenne, mint Romániáé vagy Jugoszláviáé, ha a földtelen mezőgazdasági népesség aránytalan tömege nem nehezednék oly nyomasztó súllyal a társadalomra, megélhetésének problémája pedig a magyar lelkiismeretre, akkor nálunk sem lenne a nemzeti lét nagy kérdése mezőgazdasági népességünk intézményes szociális megsegítése.

KOVRIG BÉLA